FIRKALAŞMA

(fırka, teferruk, tefrik, teşeyyu', hizip, takattu')

Fırka, fırkalaşma, bölünme, ana topluluktan ayrılma, **hizip** oluşturma anlamlarında beş tabir kullanılmaktadır. Bundan anlaşılır ki, Kur'an, bu fırkacılık ve fırkalaşma konusunu hayatî önemde bulmaktadır.

Fırka:

Fırka sözcüğünün kökü olan fark, bölmek, ayırmak, parçalamak, iki taraf arasında hüküm vermek anlamlarındadır. Aynı kökten fırka, camiadan ayrılan grup anlamındadır.

Fark kökünden kelimeler, isim ve fiil halinde 70 küsur yerde kullanılmıştır. Kullanılan türevlerinin anlamlarına da bakmak lazım: Teferruk (parçalanıp fırkalar haline gelmek. 3/103; 42/13-14; 98/4), tefrik (parçalayıp fırkalar haline getirmek. 2/102, 136, 285; 4/150; 6/159) Ölümsüz dil ustası Râgıb'ın beyanına göre bu sözcükte, 'kalp, parçalanasıya korkmak' anlamı da vardır ve Tevbe suresi 56. ayetteki fırka kökünden fiil bu anlamda kullanılmıştır:

"Kesinlikle sizden oldukları yolunda Allah'a yemin ederler. Gerçekte onlar sizden değillerdir. Doğrusu şu ki onlar, ödleri patlayasıya korktukları için fırkalaşan bir topluluktur."

Büyük camiadan ayrılıp fırkalaşanların, kendi içlerinde büyük korkular taşıyabileceklerine ve bu korkuların onları hizip dayanışmasına iteceğine bir işaret olduğu söylenebilir.

En'am suresi 153-159. ayetlerden oluşan beyyineler manzumesi, dinde fırkalaşma meselesinin en hayatî noktalarına parmak

basmakta ve çözümü de göstermektedir. Dinde fırkalaşmanın mahiyetiyle ilgili âdeta tanım veren bir beyyine ile başlayan bu manzume, ölümsüz mesajını, fırka sözcüğü ile aynı kökten bir fiil (teferraka) kullanarak vermekte ve bize şunları öğretmektedir:

1. Dinde fırkalaşnıa, Yaratıcı'nın tek olan yolundan sapıp başka yollara girmenin sonucudur,

2. Bu sapma, öncelikle, ilahi kitabın dışlanmasıyla vücut bulur,

3. Tanrısal kitaba sarılarak dinde bölünmeyi önleyememiş toplumlar ve kişiler hiçbir mazerete sığınamazlar ve hiçbir kurtuluş çaresi de üretemezler,

4. Bu fırkalara karşı takınılacak tavır, onlarla ilgiyi tamamen kesmek ve onları kendi sapık hezeyanları içinde boğulmaya bırakmaktır.

Şimdi bu beyyineler manzumesini birlikte okuyalım:

"Bu benim dosdoğru yolumdur, onu izleyin, başka yollan izlemeyin! Yoksa bu hal sizi O'nun yolundan uzaklaştınp parçalara böler. Sakınıp konmasınız diye O size bunu önermiştir".

"Dinlerini parça parça edip fırkalara/hiziplere bölünenler var ya, senin onlarla hiçbir ilişiğin yoktur. Onlann işi Allah'a kalmıştır. O, onlara, yapıp ettiklerini haber verecektir." (En'am, 153-159)

Dinde fırkalaşmanın tek ve şaşmaz yol olan Allah'ın yolundan sapıp birtakım yollara girmenin sonucu olduğuna vurgu yapılmasının, İslam dünyasında 'fırkalaşmanın en doğurgan anası' ve kelime anlamıyla 'yol' demek olan tarikat zihniyetini deşifre ettiğini ve İslam tarihinin fırkacılık meselesindeki yumuşak karnına neşter vurduğunu da gözden kaçırmayalım.

Kur'an'daki tanrısal ve matematik insicama muhteşem bir örnek oluşturan bir gerçeği daha izleyelim:

Yusuf suresi 39. ayet, En'am 153'teki mucize açıklamayı iyiden iyiye taçlandırmaktadır. Bize göstermektedir ki, Tann'nın tek olan yolunu birden çok hale getiren fırkalaşma, nihayetinde tek olan Rabbi de çoklaştırmaktadır. Yani fırkalaşma ile girilen yollann tümü şirke çıkmaktadır. Yusuf süresindeki beyyine, fırka

kökünden bir kelimeyi kullanarak şu ürpertici soruyu soruyor:

"Parçalara bölünüp fırkalaşmış rabler mi daha hayırlıdır, Vâhid ve Kahhâr olan Allah mı?" (Yusuf, 39)

Şîa-Teşeyyu':

Güç kazanmak maksadıyla oluşturulan ekip anlamındadır. (Râgıb, el-Müfredât)

On küsur kullanımının tümü isim kullanımdır. Daha çok, eski ümmetlerdeki fırkaları ifade için kullanılmıştır. İslam ümmeti açısından şîalar çok olumsuz unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Fırkacılığın ağır bir kahır ve ıstırap kaynağı olacağı bu kelimenin kullanıldığı ayetlerde verilmektedir. Şu sarsıcı örneğe bakın:

"De ki, "O, size, üstünüzden yahut ayaklarınızın altından bir azap göndermeye yahut sizi fırka fırka birbirinize düşürerek/fırkalara bölüp içinden çıkılmaz durumlara düşürerek/fırkaları elbise gibi size giydirerek kiminizin şiddetini kiminize tattırmaya Kaadir'dir." (En'am, 65)

Bu ayette, fırkalaşmanın nelere mal olacağı ve fırkacılığın temel niteliklerinden birinin de şiddet olduğu mucize bir biçimde ifadeye konmuştur. Mucize mesajlardan biri de, Kasas suresinde verilmiştir. Ayetten öğreniyoruz ki, despot-tâğut yönetimler, kitleleri, özellikle inanç camialarını çeşitli fırkalara bölmeyi ihmal etmezler. Çünkü bu bölünme, camianın gücünü parçalar ve onu sıkıntı yaratan bir problem olmaktan çıkarır. Firavunun yönetiminden söz eden şu ayet, âdeta, bir diplomatik-stratejik raporun özeti gibi duruyor:

"Firavun o yerde egemenlik kurmuş ve ora halkını fırkalara ayırmıştı. Onlardan bir topluluğu horlayıp eziyordu: Bu topluluğun erkek çocuklarını boğazlıyor, kadınlarına hayasızca davranıyor/kadınların rahimlerini yokluyor/kadınlarını hayata salıyordu. O, gerçekten fesadı yayanlardandı." (Kasas, 4)

Hizip-Takattu':

Tekil ve çoğul halde yirmi kez geçen hizip (çoğ. ahzâb), "Kabalık ve şiddetle belirginleşen ekip demektir." (Râgıb, ***el-Müfredât)*** Hizip, yabancı düşmanlara karşı oluşturulduğunda, 'Allah'ın hizbi' olarak adlandırılmaktadır. Allah'ın hizbinin karşısındaki küfür güçleri ise 'şeytanın hizipleri' olarak anılıyor.

Ancak, hizip, dinin kendi içinde oluşturulduğunda dini ve müminleri bölen bir unsur olarak kötülenmektedir. Bu gerçeğe parmak basan ayet, hizip sözcüğüyle, doğrayıp parçalara ayırmak anlamındaki takatiu' sözcüğünü (fiil şeklinde) birlikte kullanarak fırkacılığın üreteceği temel belalardan birine dikkat çekiyor: Dini, alt kitaplara bölmek. Bu bölmeyi ifade için takattu' fiilinin geçmiş zaman şekli seçilmiştir. Unutmayalım ki, 'kesip doğramak' anlamındaki kat' kökünden gelen takattu'da bir şeyi ikiye ayırmak yeterli değildir, birkaç parçaya bölmek gerekir. Bunun içindir ki, takattu'un yarattığı din içi bölünme birkaç hizip ortaya çıkarır ve bu hiziplerin her birinin övünerek okuduğu 'kutsallaştınlmış kitapları (zübür) vardır. Ve her hizip, elindeki 'kutsallaştırılmış kitap'la övünür, sevinir.

Mucize ihbarı koca bir tablo gibi önümüze koyan 5 ayetlik beyine kümesi, dindeki hizipçiliğin mahiyetini, nelere mal olacağını göstermekte ve din içi hizipçilere yönelttiği en ağır tehditleri de sıralamaktadır. Bugünün Müslüman dünyasını tanıtmak için asırlar öncesinden hazırlanmış mucize bir raporu andıran beyyineler şöyledir:

"İşte, sizin bu ümmetiniz bir tek ümmettir. Ve ben de sizin Rabbinizim; o halde, benden sakının! Fakat onlar işlerini aralarında parçalayıp çeşitli zUbürlere/kutsallaştırılmış hizip kitaplarına ayırdılar. Her hizip, yalnız kendi yanındakiyle sevinip övünmektedir. Artık sen onları bir süreye kadar kendi gafletleri içinde bırak. Sanıyorlar mı ki, kendilerine verdiğimiz mal ve oğullarla güçlendiriyoruz onları ve iyiliklerine koşuyoruz. Hayır, farkında olmuyorlar." (Müminûn, 52-56 Ayrıca bk. 21/93)

FIRKALAŞMAYA AĞIR İTHAM

Fırkalaşmanm en ağır şekilde itham edildiği yer, dinde fırkalaşmadır. Tam bu noktada, Kur'an semantiği açısından çok anlamlı bir tabloya dikkat çekeceğiz: Fırka-hizip anlamındaki 'ferîk' sözcüğü, kullanıldığı 29 yerin sadece ikisinde olumlu anlamdadır. Diğer yerlerin yansından fazlasında olumsuz, yarıya yakınında ise nötr anlamda kullanılmıştır. Kur'an, bu tavrıyla şunu demek istiyor: Dinde fırkalaşma, çok küçük istisnalar (ki bunlar, dinin ilk zamanlarındaki düşman topluluklar karşısında yapılır) bir kenara konursa daima kötülüğe, bölünmeye, sömürüye, ihanete hizmet eder. Bu anlamda olmak üzere özellikle şu ayetlere bakılmalıdır: 2/75, 100, 101, 146, 188; 3/23; 78, 100; 4/77; 8/5; 9/117; 16/54; 24/47, 48;27/45

Bir dinin (örneğin İslamiyet'in) asırlar sürmüş hükümranlığının ardından mantar fışkırır gibi zuhur eden fırkalar (tarikatlar, mezhepler, cemaatler) hiç tartışmadan söyleyebiliriz ki şer ürünüdür, bölücülük aracıdır, dinin düşmanlarıyla kurulmuş çıkar odaklı işbirliklerinin (Ilımlı İslam, BOP, dinler arası diyalog vs.) sonucudur.

Onun içindir ki, fırkalaşmaya ilişkin tanrısal hüküm çok ağırdır. Fırkalaşmaya karşı uyarıda, beyyinelerin geliş sırasıyla iki muhatap seçilmiştir: Hz. Peygamber, müminler camiası. İki uyarı da sarsıcıdır:

"Dinlerini parça parça edip fırkalara/hiziplere bölünenler var ya, senin onlarla hiçbir ilişiğin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır. Allah onlara, yapıp ettiklerini haber verecektir." (En'am, 159)

Bu ayette, fırkalaşma ifade eden kelimelerin ikisi birden kullanılmıştır: Fırka, şîa. Birincisi fiil, ikincisi isim halinde. Bu kullanım, dinde fırkacılığın her türünün dini parçalamak anlamına gelecek büyük bir cinayet olduğuna dikkat çekmektedir. Aynı tarz, fırkacılığın kötülüğü konusunda ümmete uyarı yapan ayette de korunmuştur. Yani fırka ve şîa kökünden kelimeler orada kullanılmıştır.

"O'na yönelmiş kişiler olarak O'ndan sakının! Namazı/duayı yerine getirin ve sakın şirke sapanlardan olmayın; Onlardan ki, dinlerini parçalayıp hizipler/fırkalar haline geldiler. Her hizip kendi elindekiyle sevinip övünür." (Rum, 31-32)

"Dini dosdoğru tutun; onda bölünüp fırkalara ayrılmayın!' Onları çağırdığın bu tutum, şirke bulaşanlara çok ağır gelmiştir. Allah, dilediğini kendisi için seçer ve hakka yönelenleri kendisine iletir." (Şûra, 13)

Bu son ayetler, dehşet verici bir gerçeğin altını daha çizmektedir: Dinde fırkacılık şirkle eşanlamlıdır.

"Hep birlikte Allah'ın ipine yapışın, fırkalara bölünüp parçalanmayın; Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Birbirinizin düşmanı idiniz, Allah kalplerinizi uzlaştınp kaynaştırdı da O'nun nimeti sayesinde kardeşler haline geldiniz. Ateşten bir çukurun kenarında idiniz; sizi oradan kurtardı. Allah size ayetlerini bu şekilde açıklıyor ki, doğruya ve güzele yol bulaşınız." (Âli İmran, 103, 105)

Dinde fırkalaşma, tanrısal beyyinelerin gelişinden sonra olmaktadır:

"Kendilerine ilim geldikten sonra, sadece aralarındaki kıskançlık/doymazlık/azgınlık/yalancılık/zulüm/kibir/zinakârlık yüzünden fırkalara bölündüler. Eğer belli bir süreye kadar erteleme sözü Rabbinden gelmiş olmasaydı, aralarındaki iş mutlaka bitirilirdi. Onların ardından kitaba mirasçı olanlar da onun hakkında, işkillendiren bir kuşku içindedirler." (Şûra, 14)

"Kendilerine açık seçik kanıtlar geldikten sonra fırkalara bölünüp ihtilafa düşenler gibi olmayın! Böyle olanlar için çok büyük bir azap vardır." (Âli İmran, 105)

"Kitap verilmiş olanlar, kendilerine beyyine/açık delil geldikten sonradır ki parçalanıp bölündüler." (Beyyine, 4)

Bu beyyinelerde, özellikle Şûra 14'te bir mucize ihbar daha vardır ve şudur:

Fırkalaşma bir cehalet, sürçme ürünü değildir; bilinçli bir yapılanmadır. Allah'ın yasakladığı böyle bir yapılanma, cehaletin ürünü değilse hangi saikle yapılır? Cevap bellidir: Fırkalaşanlann, imanın ve Tanrı'nın üstüne çıkardıkları bazı hesaplan, menfaatleri vardır. Zaten, fırkalaşmanın şirkle eşitlenmesinin başka bir izahı da olamaz.